

Циганско разиграване на кукли. Илюстрация от книгата на Ф. Каниц „Дунавска България и Балканът“

българска фабрика в Сливен се срещат и цигани. Още от тогава в този балкански град се създава една от най-големите ромски махали.

КУЛТУРА НА РОМИТЕ. Подвижният начин на живот определя и еkleктичният характер на ромската култура. Ромите се придвижват от страна в страна или в рамките на някоя голяма държава, но запазват езика, семейната организация и традиционните си занятия. Езикът „романи“ е средство за общуване вътре в групата. В същото време те винаги се стремят да научат езика и да се адаптират към нравите и обичаите на местното население – т. е. ромите по правило са двуезични, а понякога и триезични.

По-голямата част от тях приема и преобладаващата религия на страната, в която се заселва. Ето защо през XVIII – XIX в. броят на циганите мюсюлмани в нашите земи става по-голям от предходните столетия. И циганите мюсюлмани, и циганите християни обаче обикновено са обвинявани, че не познават и не изпълняват добре предписанията на исляма и на християнството. Допълнително недоверие предизвиква обстоятелството, че в повечето случаи те празнуват едновременно религиозните празници на различните вероизповедания. Това непоследователно поведение в областта на религията се санкционира в официални доку-

менти и на Цариградската патриаршия, и на османската власт.

Може да се каже, че в тази особеност на ромската култура се коренят основанията за плащането на данъка джизие и от циганите мюсюлмани в империята. Ромите са подозирани в религиозна индиферентност. Нерядко в данъчните регистри те се записват с пояснението „циганин, който се нарича мюсюлманин“. В отделни случаи, когато някой от тях протестира пред кадията срещу заплащането на джизие, той е принуден да доказва, че редовно изпълнява предписанията на исляма и че няма нищо общо с другите

цигани.

Със същото недоверие към тях се отнася и православната църква. В някои от номоканоните (сборници с текстове по църковно и гражданско право) например изрично е записано, че „цигани срещу цигани свидетелстват, но не и срещу други“.

Тази особеност на ромската религиозност се дължи на факта, че тяхната култура е безписмена – те не могат да получат системни знания за религиозните догми и норми; наученото е плод само на участие и подражание в богослужения и ритуали. Изповядваната от тях религия принадлежи по-скоро към фолклорните варианти на християнството и исляма – почитането на светци, вярата в демони и духове като посредници между Бога и човека, в магии и баяния. Представите за основните религиозни доктрини са твърде неясни. Ромите вярват най-общо в съществуването на доброто и злото – в Бога, носител на доброто, когото наричат Девла, и в дявола, носител на злото, когото назовават Бенг.

Особеното им религиозно светоусещане намира израз и в годишния празнично-обреден календар. Най-големият празник за тях е Гергьовден, наричан от циганите мюсюлмани Хедерлез. И циганите християни, и циганите мюсюлмани правят курбан, като колят агне. Друг почитан празник е Васильовден – Банго Васил (т. е. куцийт Васил). На него се прави курбан с гъска. На особена по-